Marko Mäki-Hakola
MTK ry
PL 510
00101 Helsinki

Maa- ja metsätalousvaliokunta
kirjaamo@mmm.fi

LAUSUNTO

Dnro 91/2022

11.10.2022

HE 167/2022 HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI METSÄTALOUDEN MÄÄRÄAIKAISESTA KANNUSTEJÄRJESTELMÄSTÄ JA LAIKSI KESTÄVÄN METSÄTALOUDEN MÄÄRÄAIKAISEN RAHOITUSLAIN MUUTTAMISESTA

Yleistä

Kestävän metsätalouden tukijärjestelmällä on suuri vaikutus yksityisten metsänomistajien aktiivisen ja kestävän metsätalouden edistämisessä. Yksityisten metsänomistajien metsätaloudessaan tekemillä päätöksillä on suuri merkitys metsävarojen kestävän kehityksen ja teollisuuden puuhuollon samoin kuin metsien tarjoamien ekosysteemipalveluiden, ml. ilmastonmuutoksen hillintä, turvaamisessa. Tukijärjestelmällä metsänomistajien päätöksentekoa voidaan ohjata ottamaan huomioon laajemmat yhteiskunnan metsien käytölle ja hoidolle asettamat tavoitteet. Metsätalouden tukien on myös osoitettu lisäävän metsänomistajien omia investointeja metsätalouteen (ns. vipuvaikutus).

MTK pitää esitettyä tukijärjestelmää tarpeellisena ja järjestelmään sisällytettäväksi esitettyjä työlajeja perusteltuina. Tärkeää on myös lainsäädännön ja eri tukimuotojen jatkuvuus ja johdonmukaisuus siirryttäessä nykyisestä tukijärjestelmästä uuteen.

Esitetty uusi kannustejärjestelmä perustuu huolelliseen valmisteluun. Pääosiltaan lakiesitys pohjautuu METKA-työryhmän esitykseen. MTK pitää hyvänä, että valmistelussa on kuultu sidosryhmien ja metsäalan toimijoiden näkemyksiä sekä hyödynnetty uutta tutkimustietoa.

Uudistuksen tavoitteeksi asetettiin myös, että järjestelmä olisi kannustava, yksinkertainen, selkeä ja hallinnollisesti kevyt. Tätä tavoitetta edistää taimikon- ja nuoren metsän hoidon myöntäminen de minimis -tukena, tukiehtojen yksinkertaistaminen sekä valmiuden luominen automaattiseen päätöksentekoon ja sähköiseen asiointiin.

Yksityiskohtaiset kommentit

4§ Tuensaajat

MTK pitää perusteltuna sitä, että tuet edelleenkin kohdennetaan pääsääntöisesti yksityisille maanomistajille.

MTK kannatti METKA-työryhmän esitystä, jonka mukaan yhteishankkeina toteutettavissa tiehankkeissa tuki myönnettäisiin tiekunnalle. Tiekuntamallin katsottiin olevan maanomistajille nykyistä mallia ymmärrettävämpi, hallinnollisesti kevyempi ja kustannustehokkaampi. EU:n valtiontukisääntöjen tulkinnan perusteella tuensaajaksi kuitenkin määriteltiin maanomistaja. MTK pitää välttämättömänä, että tiehankkeiden hallinnoinnin keventämiseksi etsitään muita vaihtoehtoja, jotta yksityisteiden korjausvelkaa saadaan purettua.

13§ Taimikon ja nuoren metsän hoito

Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen tarkoituksena on kannustaa metsänomistajia oikea-aikaiseen metsänhoitoon ja näin vahvistaa metsän terveyttä ja suotuisaa kehitystä. Tukea voitaisiin myöntää myös kaadetun pienpuun keräämiseen. Tukea ei saisi kohdistaa kaupallisesti kannattaviin toimenpiteisiin. Tuki myönnettäisiin *de minimis* -tukena.

MTK pitää tuen myöntämistä *de minimis* -tukena perusteltuna ja hallinnollista työtä ja kustannuksia vähentävänä. Tukiehtojen yksinkertaistaminen myös tukee lain selkeyttämiselle ja kannustavuudelle asetettuja tavoitteita.

Pienpuunkeruun tuki

Nuoren metsän hoidon kohteille, joilta kerätään pienpuuta (keskinen ja eteläinen Suomi 35 m3/ha, pohjoinen Suomi 25 m3/ha) maksetaan korotettua tukea. Esityksen mukaan aiemman läpimittarajan asemasta siirryttäisiin jäljelle jäävän puuston pituusrajaan.

MTK korostaa, että METKA työryhmän työn jälkeen energiamarkkina on muuttunut turpeen saatavuuden heikkenemisen sekä Venäjän puun tuonnin loppumisen jälkeen. Tästä syystä asetusluonnoksen 12 metrin pituusrajaa on syytä tarkastella uudelleen. Vaihtoina olisivat joko säilyttää 16 cm läpimittaraja tai nostaa pituusrajaa.

Riukuuntuneissa kohteissa, joissa taimikonhoito on viivästynyt, harvennuksen jälkeinen puuston pituus ylittää asetusluonnoksessa esitetyn 12 metrin rajan, vaikka sekä poistetun että jäljelle jäävän puuston läpimitta ja runkotilavuus ovat pieniä. Kohteiden pituusrajaa tulisikin nostaa, jotta nuorten metsien hoitorästejä saataisiin purettua ja kohteilta korjattua pieniläpimittaista puuta energiakäyttöön. Luonnonvarakeskuksen laskelman perusteella lehtipuuvaltaisten kohteiden oikea pituusraja olisi 15 metriä (keskimäärin koko maassa). Havupuilla hieman alempi. Pituusraja tulisikin nostaa vähintään 14 metriin.

Lisäksi MTK esittää harkittavaksi poistumavaatimuksen laskemista alemmas 35 m3/hehtaarista, jotta varmistetaan, ettei järjestelmä ohjaa liian voimakkaisiin hakkuisiin.

15§ Suometsän hoitosuunnitelma

Suometsän hoitosuunnitelma on uusi työlaji ja sisällöltään hyvin erilainen kuin nykyjärjestelmään sisältyvä suometsän hoito. Esityksen mukainen tuki kannustaa erityisesti suometsien kokonaisvaltaiseen suunnitteluun ja ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseen. Ojien kunnostusta ei jatkossa tuettaisi.

MTK tukee kannustamista suometsien kokonaisvaltaiseen suunnitteluun. Uuden toimintamallin pilotointi on kuitenkin kesken ja MTK katsoo, että pilotoinnin tulokset ja toimijoilta saatu palaute on otettava huomioon tuen edellytyksiä määriteltäessä. MTK pitää välttämättömänä, että tukiehtojen tulee olla selkeät ja tukitason riittävä, jotta uusi toimintamalli olisi sekä maanomistajia että toimijoita kannustava.

3 luku Metsätalouden tieverkko

Lakiesityksen mukaan metsätien tekemisen tukea voitaisiin myöntää yhteishankkeiden lisäksi myös yksityisen maanomistajan yksinään toteuttamille hankkeille. Lakiesityksen mukaan perusparannus voisi kohdistua myös yksityistiehen, joilla on merkitystä metsätalouden kuljetusten kannalta.

MTK pitää perusteltuna, että tukea voidaan myöntää myös yksityisen maanomistajan yksinään toteuttamille hankkeille. Tärkeänä on myös, että tukea voidaan myöntää myös muihin kuin metsätiekäyttöön rakennettuihin yksityisteihin, jolloin maa- ja metsätalouden kuljetusyhteyksiä ja huoltovarmuutta voisi parantaa alempaan tieverkkoon asti.

Uusina edellytyksinä tuelle olisi, että sillan rakentamista tai korjaamista kattaville hankkeille olisi nimettävä riittävän ammattitaidon omaava ulkopuolinen valvoja, rumpuihin ja siltoihin liittyvien toimenpiteiden yhteydessä tulisi varmistaa vesieliöstön esteetön liikkuminen ja yhteishankkeissa tiekunta on huolehtinut yksityistielain 50 §:n 1 momentissa säädetystä velvoitteesta. Metsätien perusparannuksessa uutena tuen edellytyksenä on toteutussuunnitelmaan liitettävä maaperätutkimus, kantavuuden mittauspöytäkirja tai muu selvitys. Asetusluonnoksessa (20 §) edellytetään, että tien mitoituksessa ja toimivuudessa tulee noudattaa metsäalan hyvän ammattikäytännön mukaisia tienormeja, joiksi on katsottu Metsätehon laatima ohjeisto.

MTK huomauttaa, että lakiesityksen mukaan vaatimustaso tiehankkeiden toteutuksessa nousee. Tiehankkeiden aikaansaaminen yhteishankkeina on osoittautunut haastavaksi ja aikaa vieväksi. Jotta tiestön kunto saataisiin nykyvaatimuksia vastaavalle tasolle, MTK katsoo, että tukitasoa tulee korottaa nykyisestä. Tukitason määrittelyssä tulee ottaa huomioon parhaillaan lausunnolla oleva valtioneuvoston esitys yksityisteiden valtionavustuksen tason korottamisesta.

20§ Ympäristötuki

Ympäristötuen ehdot säilyvät pääosin nykyisenkaltaisina. Luonnos EU:n valtiontuen suuntaviivoiksi mahdollistaa korvauksen lisäksi kannustinmaksun, joka saa olla enintään 20 prosenttia korvauksesta. Asetusesityksen mukaan kannustinkorvausta maksettaisiin kohteella olevan kuolleen puun määrän perusteella.

MTK katsoo, että kannustinkorvauksen sisällyttämien tukijärjestelmään on perusteltu ja se osaltaan kohdentaa ympäristötukisopimuksia kohteille, jotka ovat monimuotoisuuden kannalta arvokkaimpia.

22§ Metsäluonnon hoito

Esityksen mukaan jatkossa myös yksittäisen maanomistajan luonnonhoitotöitä ja maaomistajien yhteishankkeina toteuttamia luonnonhoitohankkeita voitaisiin tukea myös ilman hankehakua.

MTK pitää esitettyä linjausta erittäin positiivisena. Esitys mahdollistaa metsänomistaja- ja toimijalähtöisten luonnonhoitotöiden kustannustehokkaan suunnittelun ja toteutuksen, mikä kannustaa metsäluonnonhoitohankkeiden laajempaan toteutukseen.

23§ Kulotus

Metsänhoidollinen kulotus sisältyisi kannustejärjestelmään uutena työlajina.

MTK tukee kulotuksen sisällyttämistä tukijärjestelmään ja pitää tuen edellytyksiä perusteltuina.

40§ Hoito- ja kunnossapitovelvollisuus

Esityksen mukaan taimikon ja nuoren metsän hoitoon tukea saanut on velvollinen huolehtimaan tukikohteen hoidosta ja kunnossapidosta viisi vuotta tuen loppuun maksamisesta. Muiden työlajien osalta hoito- ja kunnossapitovelvoite on kymmenen vuotta.

Positiivista on myös se, että hoitovelvoite on esityksen mukaan uuden tukijärjestelmän mukaan rahoitetuilla taimikon- ja nuoren metsän hoitokohteilla viisi vuotta. Tämä antaa mahdollisuuden toiskertaiseen tukeen rehevillä kasvupaikoilla, joilla toimenpide on tarpeen toistaa hoitovelvoitekauden aikana.

Hoitovelvoitteen tulisi olla uuden lain voimaantulon jälkeen sama myös taimikon- ja nuoren metsän hoitokohteilla, jotka ovat aiemmin saanet tukea päättyvän kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain perusteella.

58§ Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoton asetuksella sen jälkeen kun komission on tukijärjestelmän hyväksynyt. Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuki saatettaisiin voimaan yhtä aikaa kuin notifioitavat tuet. Esityksen mukaan nykyisen tukijärjestelmän mukaisia tukihakemuksia tulisi hakea viimeistään 1.10.2023 ja tukijärjestelmän voimassaolo päättyisi 31.12.2023 Uusi tukijärjestelmä astuisi voimaan, mikäli komission hyväksyntä olisi saatu, 1.1.2024.

MTK pitää tärkeänä, että tukijärjestelmän muutoksista ja mahdollisesta katkoksesta hakemusten vastaanottamisessa tiedotetaan ajoissa ja selkeästi sekä maanomistajille että toimijoille. Ehdotettu aikataulu mahdollistaa hankkeiden suunnittelun ja valmistelun niin, että katkoksia käytännön toteutukseen aiheutuu mahdollisimman vähän. Samalla MTK korostaa, että uuden järjestelmän mukaisten tietojärjestelmien rakentamisesta on huolehdittava ajoissa, jotta uuden järjestelmän käyttöönotto on sujuvaa.

Siirtymäsäännöksissä todetaan, että taimikon ja nuoren metsän hoitoon ei voisi saada tukea kymmenen vuoden hoitovelvoitekauden aikana, jos samalle kohteelle on myönnetty tukea taimikon tai nuoren metsän hoitoon aiemmin voimassa olleiden lain (1094/1996) ja nuorenmetsänhoitoon lain (34/2015) mukaisesti. Kohteille ei saisi tukea seitsemään vuoteen, jos tukea on myönnetty taimikon varhaishoitoon kemera-lain (34/2015) mukaisesti.

MTK katsoo, että esitetyssä muodossaan siirtymäsäännös johtaa metsänomistajien eriarvoiseen kohteluun. Hoitovelvoitekauden alku määräytyy tuen loppuun maksamisen ajankohdan perusteella. Tämä ajankohta ei kuitenkaan ilmene metsänomistajien ja toimijoiden käytössä olevista tiedoista metsäkeskuksen järjestelmissä. Metsäkeskuksen palvelusta ilmenee vain tukihakemuksen saapumispäivä. Tuen loppuun maksamisen ajankohta voi olla myös muu kuin varsinainen toimenpiteen suorittamisen ajankohta. Tilanne tulee aiheuttamaan sekaannusta, turhaa hakemusten käsittelyä ja hakemusten hylkäämisiä – erityisesti, koska jatkossa tuki olisi ns. jälkirahoitteinen eli tukea haetaan toimenpiteen toteuttamisen jälkeen.

MTK katsoo, että myös aiempien lakien mukaan taimikon- ja nuorten metsän hoidon tukea saaneilla kohteilla hoitovelvoite tulisi saattaa yhdenmukaiseksi uuden lain kanssa eli viiteen vuoteen.

Marko Mäki-Hakola
Metsäjohtaja
MAA- JA METSÄTALOUSTUOTTAJAIN KESKUSLIITTO MTK R.Y.